

12

DEO DUCE!
DISPUTATIO PHILOSOPHICA,
DUAS EXHIBENS
POSITIONES;

Quam,

Approbatione & Consensu Amplissimæ FACULT. PHILOS.
In Illustri ad Auram Athenæo,

PRÆSIDE

Plurimum Reverendo & Praclarissimo,

DN. M. ANDREA WANOCCHIO,
Philos. Pract. & Histor. Professore Ordinario, Pastore
in Demar meritissimo, Præceptore & Promotore
suo ætatem devenerando,

PRO HONORIBUS ACADEMICIS CONSEQUENDIS,
publico examini modeste sifit

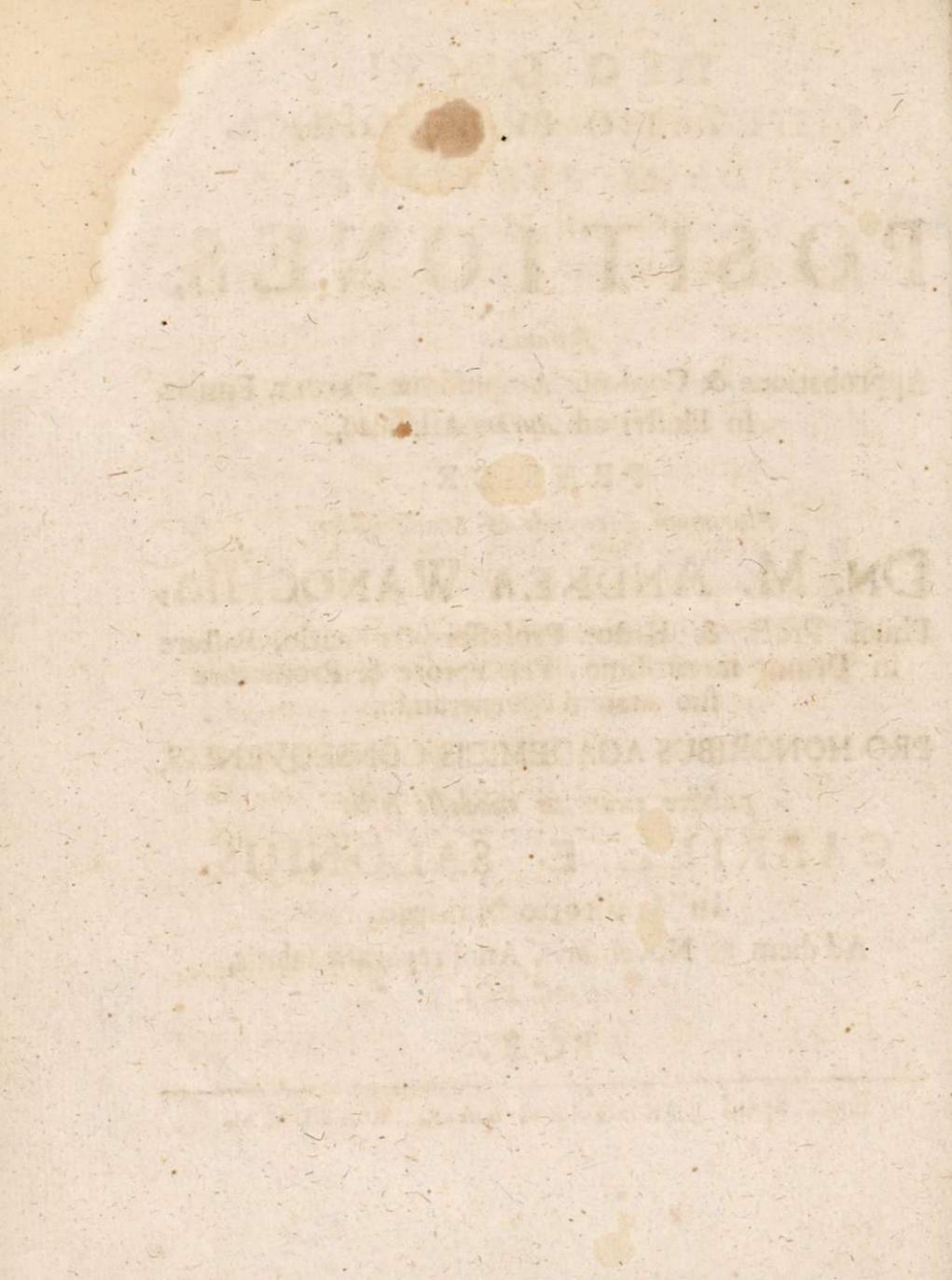
GABRIEL E. SALONIUS,
In Auditorio Maximo,

Ad diem 18. Novembris, Anni reparatæ salutis,

M. DC. XCI.

ABOÆ,

Exc. apud JOHANNEM LAJR. WALLIUM.

In
DISPUTATIONEM INAUGURALEM

Viri

Reverendi & Clarissimi

D^N. GABRIELIS SALONII,

Philosophiae senioris Candidati dignissimi, Arcis
Aboënsis Pastoris attentissimi; amici & popula-
ris mei apprimè dilecti.

Σύγχρημα πεντάζηον?

AOnidum sacrate choris péramande SALONI
GABRIEL à teneris, nunc tua messis adest;
Præmia, quā referunt Musæ Charitesq; laborum,
Qvos exantlasti ferridus iple satis.
Sic lusasse juvat, sic scandere culmina Priadi,
Herculeus labor est. Euge parentis amor
Magne Senis, cuius renovant tua festa senectam;
Exhilarant, cum jam digna brabea capis.
Nunc pergas patriam claro cumulatus honore
Exornare magis; stella decusq; GREGIS.

*Quod subito, affectu tamen pre-
no didit*

JACOB. FLACHSENIUS.
Acad. Ab. p.t. Rector.

VIR O

Venerabili & Prastantissimo,

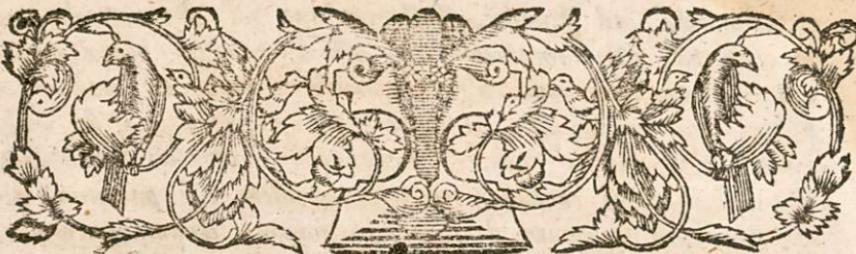
DOMINANO. GABRIELI SALONIO,
Concionatori ad arcem vigilantissimo, amico suo
honoratissimo, cum pro Gradu Magisteriali docte
atque solerter disputabat,

TEMPORA cur vinctus niteas venerande SALONI
Fronde brevi sacra? Digitos quid fulgidus orbis
Ambiat? Eximia qvare te sede locatum
Cernam? Cur libri jam Ti claudentur aperti?
Ipse novos capies Titulos? & munera lata?
Sic, Vigiles curas etenim comitantur honores
Promeriti. Tu faustus adi pede justa secundo
Præmia, queis decorant latae tua colla Sorores,
Et plenis referunt calathis ea lilia, fronti
Qvæ debent sociæ, studia ob virtutis & artis,
Ob faciles mores, vitam semperque venustum.
Fausto, ceu yovi, fiant hæc sydere cuncta!

*hoc schediasma gratulatorium
religivis*

L. Mq;

DAVID LUND.

PRÆFATIO.

N Disputationibus solennioribus, que
in publico confessu, doctiorum sane
subjiciuntur judicio, duo præprimis a-
nimadverci est notissimum. Unum hoc
est, quod materia, primo oculorum sub-
jecta intuitui, sit de rebus non vulga-
ribus, etiam vilissima hominum faci notis,
quæ cordatorum excitet sive risum, sive tæ-
dium, sive etiam odium; nec quotidiano usu tritis: sed de re-
bus solidioribus, que grata censentur: animum quippe ē men-
tem ad ardua natam, admirandum in modum perficiunt,
aures vilia respuentes delectant, mulcentque. Hinc est, quo
quid difficilius, eo soleat esse carius: que magnis molestiis, en-
theis laboribus, curis, & lucubrationibus maximis elaborata, à
quovis ingenuo pro re estimantur egregia. Deinde stylis gra-
vitas; cuius necessitas in his consignandis tanta est, (vel ad
minimum oportet esse) ut individuos socios comitesque cum re tra-
ctanda facile dixerim: bac si fuerit neglecta, tanquam va-
nam, inanem, & omni ueste honestiori despoliatam, d'nudata
tanque, ingenia acutiora abhorrent, oculisque indigna, qua vi-
deantur, habent. Ast mox in limine vel frontispicio hujus dis-

putatiuncula, ad Benevol. Lectorem uno vel altero verbo, ex
qua par est, vel humanitate, vel officio, præfari opera preti-
um existimo; cum hanc in lucem proferre mihi ad mandatum
eorum, quorum nomina, ut summa veneratione digna, sic mihi
omni obsequiorum genere prosequenda, omnino incumbat.
Plane sum mihi conscientius, mearum quidem esse partium, di-
scursus tam verborum floribus adornatum, quam rerum pon-
dere gravem, in apricum adferre; quandoq[ue] id nec tem-
poris, quo buic negotio vacare licet, brevitas, nec ingenii minus
culti vis admittere videtur. Rotunde ictuco fateor, me rem mihi
suscepisse humeris ac viribus meis valde imparem, cum toto
illo temporis ambitu, quo fata mea aurea Academica so-
cietas & vita remotiorem fecere, aliis, partim publicis, par-
tim privatis curis, vel (ut ad posterius liberius loquar) occu-
pationibus; ita distractus fuerim, ut ex voto manu fide-
litori non licuerit nobilissimis, jucundissimisque invigilare Aca-
demiciis studiis, & docta pervodere Philosophica scripea. Propterea
nec Gordii nodum implicatissimum, nec enigmata subtilia,
nec themata polita, à me expectabitis; sed quæ simplicissime, &
brevi manu consignata, in sinum tuum jam afficiose repono;
majorem in medium rogans, ut hoc qualemunque meum studium,
& propositum, boni confulere haud dedigneris, & quem amare
coepisti, constanti amore prosequi pergas. Hoc gratissimo agno-
scam animo, Tibique mitem & jucundam felicitatem, à
DEO, bonitate optimo, & potentia maximo, animo devoto ve-
debo. Vale in Domino.

POSI.

POSITIO I.

*Tutissima administranda reipublicæ ratio est; ab optima Legi
ge, & optimo Rege coniunctim, non disjunctim.*

 Non diffitendum, viros suarum laudum encomius minime defraudandos, hac in re, in diversa abire sententiarum divertia. *Hi egen* vindicant optimam esse imperii gubernatricem; *Illi* in ea ludant arena, quod Rector, Rex, aut Princeps, sit norma; securidum cuius jussa. Subditorum multirudo, actionum suarum orbem dirigit & componat. In tædiosa expositione verborum, eo minus commorandum puto, quanto magis perspicuum mili habeo, haec cuivis intelligenti esse obvia. Tantum hoc dico: Legem intellectam volumus, *pacem*, *civilem*, *justam*, *communem*, obligantem subditos, vel ad omittendum vitia, vel committendum actiones bonas: quæ qvidem adeo necessaria est, ut nulla sine ea res publica diu stare poterit, aut posse verisimile sit. Ubi lex & justitia non vident, ibi barbaries, cædes, stupra, furta, rapinæ, pestes reipublicæ contagiosissimæ, supremam tenent manum. Felix ideo regnum, ubi hoc cœlitus transmissum depositum, in suo stat perpetuo vigore: haec domat feram gentem, haec refractarios, immansuetos, sub jugum mittit: haec delinqventibus & facinorosis suas præscribit promeritas poenas. Ergo Legis nomine, non potest venire, quæ non habet vim cogendi; cum differant *commonefactiones*, *sfraciones*, & *dissolucionis*, a lege, quod illæ necessitatem nullam imponant.

ie,

ei, cui suggestur & prescribuntur; haec vero omnino imponat, jubeat, non disputet. Regula erit Lex, juxta quam vivatur. Hinc maximus inter Philosophos Lib.X. Eth. C. 9. *Multitudo necessitati potius, quam rationi, & pœnis, quam honestati, paret.* Hoc ulterius declarat exemplo satis dilucido, cum haec subjungit: *Patris quidem præceptio vires non habet, neque necessitatem, neque omnino unius viri, nisi sit Rex, vel aliquis talis.* Hinc concludit, quod lex sit λόγος απὸ τῆς Φρονήσεως καὶ νῦν δύναμις ἀναγκαῖην ἔχει: sermo, qui ab alicuius prudentia & mente profectus, vim cogendi habet. In contrarium quidem sententiam Romanorum disertissimus abit Cicero, cui velificatur Plato, volens omnes leges constare proœmio, quatenus persuationibus commoveantur, quæ vim obligationis respectu subditorum, & coactionis respectu sui, omnino habebit. Sed quid mirum? insignis enim extitit orator & facundus: ita, ut, quicquid dixerit, persuasionibus id fere dixerit. De Platone vero Seneca hanc non dubitat ferre sententiam, Epist. 94. *Non probo, quod Platonis legibus adjecta principia sunt: legem enim brevem esse oportet, quo facilius ab imperitis teneatur; velut emissâ divinitus vox sit: jubeat, non disputet.* Nihil videtur mibi frigidius, nihil ineptius, quam lex cum prologo. Mone, dic, quid me velis fecisse; non disco, sed pareo. Cum jam notum sit, extra omnem controversiæ aleam positum esse, justas leges vim de jure coactivam habere, haec occasione commoda data, licet unico tangere vocabulo: *llerum injustarum par sit ratio?* Quod leges aliquando fuerint etiam injustæ, non prolixa eget probatione. Cum Deus ipse iis exprobret, qui in his condendis deviant, nequissimum suum facinus, imo execrabile delictum, per vatem Spiritu prophetico plenis-

plenissimum: *Ve*, inquit, *qui condunt leges iniquas.* Cf. X.I.
 Nec hoc gentilem Aristotelem fugit, cum in hæc erupit
 verba l. III. Pol. C. II. *necessæ est leges malas aut bonas esse,*
& justas & injustas similiter atq; reipublicæ administrande formas.
 Veruntamen hoc perspicuum est, leges accommodatas
 ad reipublicæ administrandæ formam, positasq; esse o-
 portere. At si hoc verum est, non est obscurum, eas
 quidem leges, quæ sunt Reipublicæ formis rectis con-
 sentaneæ, necessario esse justas; eas autem quæ per-
 versis conveniunt, non justas. Sed hic breviter adver-
 tendum, Legem, quæ DEI, naturæ, & fundamentalibus,
 non est conformis, legis nomine proprie non venire,
 nisi tantum *equivoco*. Lex, dicit Augustinus lib. III. de
 Lib. arb. *mibi non videtur, quæ justa non fuerit: sola enim*
quæ justa est, legis rationem habet. Injusta dicitur lex, non est,
quemadmodum imago hominis, dicitur homo, non in se tamen est.
 Itaque hic distingvendum putamus, inter leges *Absolute*
 injustas, quatenus pugnant cum lege DEI, *natura, & funda-*
mentalibus: Ille, qui dicit *has obligare*, injurius est in DEUM,
 & se ipsum: & secundum quid tales, quæ tantum ex op-
 pinione justæ: hæ nihil minus quam obligant: DEO enim o-
 porter magis obedire, quam hominibus. Deinde in pro-
 posita thesi indigitamus Regem sive Principem, cui sum-
 mum Numen summam in suo territorio concessit pote-
 statem, habenasque imperii tradidit, virtutibus tanto he-
 roi dignis fulgentem, qui, inquam, bonus in se & subdi-
 tos est, qui pietatem, virtutum coronam, & ad omnia
 utilem, sic colit, ut nihil extra eam facere tentet; ac
 singula sua acta ad illum dirigit scopum, ut ante omnia
 DEI omnis boni fontis, æterna amplificetur gloria; pu-
 blica

blica subditorum stabiliatur utilitas; erga probos &
 bonos sic affectus est, ut clementia hos tueatur; malos,
 qui à virtutum tramite ad quævis scelera deviant, justa
 moderataque severitate puniat: Et sic vivit, ut quanto
 major sit aliis dignitate, tanto sit superior virtute. Sed
 cum mihi non sit animus in Principis officii campum
 longius progredi; ideo his brevissime prælibatis, pro-
 prius ad scopum mihi propositum pervenio; cuius car-
 do in hoc vertitur: *Utrum Reipublicæ salutarius sit, ad-*
ministrari à bona & salutari Lege; an vero à pio & bo-
no Principe? Lex quæ ad civitatis commodum spectat, &
 sine omni personarum respectu bonos defendit, & ma-
 los pœnis dignos punit, quibusdam videtur palmam
 obtinere: persuadent enim sibi, eam carere affectibus,
 qui saepe vitiosos causantur in homine impetus, & in-
 clinant, imo impellunt, eum à rectitudine & mediocritate
 deflectere. Verum hæc non ira excandet; nec mens sa-
 na in rabiem vertitur; ut olim Monarchæ cujusdam; non
 τὸν χρημάτων cupidine tenetur; quæ omnis mali radix
 est; non invidia vel odio intolerabili aliquem persequi-
 tur: omnes probos, universaliter amoris catena sibi habet
 devictos: malos non sinit impunitos. Princeps ut ut ad
 tantum sit exectus fastigium, tamen humani nihil alien-
 num in illo sentiendum; affectuum vehementia videtur
 aliquando obrutus, qui animum ejus sic turbant, ut ad
 sinistra interdum inclinet judicia. Sunt etiam quidam
 avidiores, quam patientiores, unde post factum, quod
 infectum fieri nequit, nimis sera pœnitentia sequitur,
 qua animi ægritudine Macedonem, quamvis insignem
 Imperatorem, affectum fuisse constat. *Quomodo qua so-*
 ille rei-

ille reipublicæ bene præesse poterit, qui ipse suis est subiectus affectibus? Naturæ lex est omnibus insita, quam nullum tempus dissolvit; ut, qvi aliis imperare volunt, sint ipsis meliores. Qvi itaque se ipsum probe regere nequit, incongruum est, alios posse gubernare. Qvi subjacet voluptati, iracundiæ, odio, qua ratione fieri potest, ut bene & laudabiliter aliis præsit? Cui ignotum, cum in eiusmodi affectuum rectæ rationi inconvenientium conflictu, sententiam tulerit, sinistram fore, & veritatem nullatenus congruam. Principum quoque errores, quamvis interdum minimi videntur, multum tamen reipublicæ obesse solent. Huic parti, quæ legem defendit, potiorem esse regiminis administrandi rationem, videtur etiam Aristoteles favere, l. III. Pol. c. 16. cum dicit: *Legem imperare optabilius est, quam unum aliquem civium.* Deinde, hæc profert: *Qvi legem præesse atq; imperare jubet, is Deus* & *leges imperare videatur jubere:* qui vero hominem præesse jubet, addit &ferat: quum enim tanta sit cupiditas ac iracundia *Magistratus,* depravat & optimum quemq; virum: ac vero lex est mens appetitione vacans. Qvi vero ab altera parte, in castris scilicet Principis militant, hoc utuntur ariete: scil. præcipue de generalitate legum aniam arripiunt, suam defendere provinciam. Ipsi videtur, legem non posse descendere ad specialia & singularia; quæ tamen prudens judex ad causas, pro ratione circumstantiarum, applicare tenetur; ut infons ab accusatione injusta liberetur, reus vero pro crimine commisso, meritas det poenas. Potest etiam lex aliquando esse intricata, nec cuivis obvia, quod Majestatis, auctoritate sibi divinitus concessa, est lucidius exponere: scilicet, si nimis rigida, *emaneat*, requirente ratione causæ,

moderari; & sicubi adeo generalis, circumspecta prudens
 tia, ad particulares causas determinare. Et, ut adhuc
 aliquid addam, preesse insistens vestigiis clarissimi cuius-
 dam viri: *Sic ille: Lex est muta, eloqui non potest, quid velit, est*
infirma, & gladium non habet, quo vel se tueatur, vel etiam
ultiscatur sui contemptum; est vilis, & ex se nullam auctoritatem
obtinet. Hosce defectus omnes supplet bonus princeps: Is enim
quid Lex velit interpretatur, is gerit gladium, quo legis trans-
gressores punit. Ut nostra tandem ad hanc litem, de qua
 controvertitur, accedat mens, asserimus, neutrā partem
 simpliciter amplectendam: quia quae conjungenda sunt,
 non debent ab invicem separari: non opponenda, quae
 conjungenda: conjunctim enim valent: quia u-
 nius (qvod non est oppositum,) positio, non est alte-
 riū exclusio. Legem quod attinet, est quidem cyno-
 lura reipublicæ, juxta cuius normam administretur, mul-
 tum tamen abest, ut *proprie* Judex seu gubernatrix a
 sapientibus salutetur. Ut hoc exemplum, quamvis non
 probet, tamen illustrat; videlicet, ulna per & in se, ni-
 hil metitur sine ope hominis, sed est norma, juxta quam
 quid mensuratur. Sic linea non dicit lineas, nisi bene-
 ficio scriptoris, eas ducentis. Ex Logicis patet, causam
 efficientem Principalem non excludere Instrumentalem: sic
 nec bonus Princeps removet bonam & justam legem.
 Legis sensus, qui unicus erit, a male feriatis hominibus,
 in obscuram ambiguitatem aliquando torquetur: hanc
 bonus Rex heroico diluit animo. Lex dicit exorbitanti-
 bus legitimam pœnam, hæc justus Princeps, ut exequatur,
 imperat. Qvam difficile sit Principi, sine lege scripta, suo
 satisfacere officio, vel laudabiliter præesse regno, nemini,

ni, nisi qui fœnum comedit, ignotum; hæc laborem leviorem facit, hæc conscientiam tranquillam reddit; imo hæc regula, cui se juramento constrinxit, adeo, ut extra hanc nihil facere velit, vel sane debeat; *Lex est anima civitatis: ut corpus sine mente, ita civitas sine lege, suis partibus, ut nervis ac sanguine & membris, uti non potest.* Quintil. XV. Inst. Orat. c. II. Tunc tandem felix esse imperium, feliciorum Imperatorem, felicissimos subditos, qvivis facile dixerit; cum nec lex, Divinæ legi consentanea, sine Principe bono loqvatur, nec Princeps sine lege imperet.

POSITIO II.

Suppositionis notitia est in universa Philosophia (forte & in Theologia) necessaria, ususque plane familiaris.

Suppositio, *usq;à regiuua, & secundum vim, mensuramque literalem, notat substitutionem in locum alicujus rei, sive hoc fiat realiter, sive notionaliter, posterior tamen acceptio, in foro Philosophico obtinet: idque vel I.^o sensu Arithmetico, quanumeri v. g. Unius, vel numerus denarius in locum nummorum suffiguntur. Vel II.º in rigore Philosophico, quo sensu est repræsentatio rei per terminum, qvatenus notiones, primæ & secundæ intentionis, respicit, & rem, ut in se, subjective, & formaliter est, extrinseca denominatione, beneficio operationis mentis signat: sic sphæra in Astronomia, supponitur pro cœlo ipso: sphæra enim demonstrat Astronomus; non de sphæra. Ita in mercatura calculi ænei supponuntur pro-*

nummis aureis; quæ est similitudo Aristotelis lib. I. Elench. c. 1. Hic verò attendendum, significare cum **to supponere**, vel **supponi**, non in eodem significationis tertio apud eruditos usurpari: neque hi termini **reciproce** ab utraque parte, aut ex æquo, commean: verum **gradualiter**, ut latius & strictius differunt; & ab una parte tantum convertuntur: nam sic dico: omne illud, pro quo aliqua vox supponit, etiam significat; non conversivè. Sic sumus significat demonstrativè ignem, sive præsupponit, non tamen mox supponit. Pater inculcat & significat filium in obliquo, & per intimam naturalem $\sigma\chi\epsilon\tau\alpha$ patris ad filium: interim tamen non stat pro filio, quia in suppositione reqviritur, **immediata** (per conceptum directum) & proxima signi. seu termini, & signati (sive rei) per signum expressi, notatio. Ut jam nihil dicam de vocibus barbaris, & in se non significativis, nihil præter sonum habentibus, cujusmodi inter alia sunt voces notissimæ in Logicis, quæ beneficio literarum suarum figurarum modos ostendunt; vim quoq; regulæ habent, juxta quarum tenorem universa ratiocinii moles, ex arte struitur. Hæ, inqvam, voces, non sunt suppositivæ proprie, quia solum conceptum humanum profundamento, quo nituntur, agnoscunt: suppositio vero in stricta significatione, est repræsentatio rei per terminum: qui termini, non sunt noti a natura, nec **subjective**: alias sermo esset mox **abs**, sine exercitio, notus; quod veritati infallibili, & experientiæ, rerum Magistræ, incongruum; λόγος δὲ φωνὴ σηματικὴ κατὰ συνθήκην; verbum est vox significans, secundum institutum, & quasi ex decreto hominum, ut egregie Arist, **περὶ ἐρμηνείας**. nec.

ne*o*bjective, cum a natura termini non sunt impositi, sed arbitrio hominum: unde propter levem quandam similitudinem & proportionem, interdum quoque per meram *avtioegosu*, seu ratione contrarii, rebus sunt impressi. Sic voces in se consideratae, non nisi levem quan-
dam, interdum nullam, ipsius rei notitiam relinqunt: e. g. *Halcyon*, *Crocodilus*, *Orion*, *Phosphorus*, & sic con-
sequenter, si non essent mihi notae voces, quidque sup-
ponerent, ignorarem. Sunt etiam aliquando vocum can-
celli ita coarctati, ut terminus saepe *negativus* positivum
conceptum involvat, ut *immortalis*, *immensitas*. Si paulo
prolixius digredimur, pervenimus & dilabimur in divisio-
nem *terminorum*, ut in omni philosophia sobriae parte,
necessariam, ita etiam ab acutioris ingenii Philosophis
haud sine fructu cultam; puta *Materiale* & *formale*,
Materialis (puta intelligibilis,) habet vicissim suas pe-
dissequas; quatenus-resolvitur & dispescitur, in *Intrin-
secam*, quæ rationem tantum vocis, secundum flexio-
nem suarum syllabarum, & sonum materialem respi-
cit, ut *panthera*, quæ vox constat tribus syllabis; &
Extrinsicam, qvæ, mediante operatione intellectus, ap-
plicatur voci notio, qvæ nihil aliud est, quam prædicatio
quædam accidentalis, voci imposta; quales sunt
notiones artium instrumentalium, liberalium: hujus-
modi sunt *genus*, *species*, *abstractum*, *concretum* ut
Joh. I. *D E U S erat verbum*; hæc propositio constat
subjecto & prædicato. *Formalis* acceptio suppositionis
magis famosior, estque usus termini, pro suo signi-
ficato: seu quando axioma simplex, sine ulteriori di-
scursu mentis, rem, ad quam indicandam est impo-

situm, designat. Ex hac acceptione, tanquam ex proprio fonte, fluit suppositio *propria & improoria*. Antecedens sit ex translatione termini, per analogiam vel similitudinem quandam, unius convenientis ad aliud, quam Rethores *Metaphoram* appellant; quatenus objecta tantum habent in aliquo tertio, generalem quandam convenientiam. Quali suopositione aliquando ipse Salvator usus est, dicens: *Herodem esse vulpem*, Luc. X. III. 32, *concrete & in casu recto*. Eodem sensu dicit Poëta, *pratum ridere*: qvod tantum hominis est. Conseqvens mox notat ens, esse, qvod est.

Suppositionis, in *personalem & simplicem*, frequetissima est divisio; nec minor ulus. Nos vero *summatis* hæc talia relinqimus, & manum de tabula.

ADDITAMENTA.

I. φιλαρχία, regnandi libido, est multorum magnumqve scelerum fons & origo,

II. Consilia calida raro sunt felicia.

